

Juupas-eipäs ja 665 opiskelijaa

■ Mikko Lagerspetz

Janne Kivivuori ja Petteri Pietikäinen esittelivät *Tieteessä tapahtuu* -lehden numerossa 7/2009 tuloksia omien ja kollegojensa luennoille osallistuneiden opiskelijoiden vastauksista ihmiskuvaa käsitteeseen kyselylomakkeeseen. On tarpeellista kiinnittää huomiota tutkimuksessa esiintyvään merkittävään validiteettiongelmaan.

Kyselylomakkeeseen sisältyi ihmiskuvaa ja tiedettä koskevia väittämiä, joista jotkut olivat järjkeitä tai uskottavasti esitettyjä, toiset taas typeriä tai liioiteltuja. Vastanneet opiskelijat puolsivat järjkeitä väitteitä useammin kuin typeriä. Tämä tuloshan vaikuttaa myönteiseltä, vaikkei kovin yllättävältä. Validiteettiongelma koskee sitä, mitä kirjoittajat tuloksestaan päättelivät: he arvelevat sen osoittavan jotakin darwinismin, freudilaisuuden ja konstruktionismin kannatuksesta. Kirjoittajien mielestä konstruktionistisia väitteitä ovat esimerkiksi seuraavat: ”tutkimuksen tulokset on valittava siten, että ne innostavat myönteiseen toimintaan”; ”yhteiskuntatieteilijän ei tarvitse huomioida sitä, mitä luonnontieteellisessä tutkimuksessa tapahtuu”, ja ”yhteiskuntatieteiden kannatta torjua biologia”. Viimeisen väitteen tulkinta konstruktionismia edustavaksi perustellaan hyvinkin erikoisella logiikalla: ”tieteenalajaot ovat itsessään sosiaalisia konstruktoita, jotka eivät vastaa todellisuudessa olevia yksiselitteisiä niveliä tai rajoja. Siksi tieteenalajojen vartioinnin voidaan ajatella edustavan episteemistä konstruktionismia.”

Kirjoittajat toteavat, että konstruktionismin perustekstinä pidetään Peter L. Bergerin ja Thomas Luckmannin teosta *The Social Construction of Reality*. Ennen konstruktionismia edustamaan tarkoitettujen väittämiensä muotoilua heidän olisikin kannattanut lukea tämä kirja ja käyttää sitä lähtökohtanaan. Niinpä he olisivat tienneet, että konstruktionismi ei väitä, että

”voimme muokata elämästämme halutunlaisen luomalla erilaisia tarinoita, joita eivät määrää historia, biologia tai traditiot” – päinvastoin, Berger ja Luckmann (1967, s. 70) nimenomaan selittävät, että kaiken yhteiskunnallisen järjestyksen edellytyksenä ovat ihmisen eräät biologiset ominaisuudet. Heiltä ei olisi pitänyt myöskään jäädä huomaamatta, että kirjan keskeinen teema on se, miten traditioita luodaan ja miten ne puolestaan vaikuttavat tapaamme hahmottaa maailmaa. He olisivat myös ymmärtäneet, että marxilaisuuden näkemys tieteestä ja tiedosta on hyvin erilainen kuin konstruktionismin, sen sijaan he niputtavat ne yhteen.

Jokaisesta mahdollisesta suuntauksesta, varmasti myös niistä, jotka saavat Kivivuoren ja Pietikäisen kannatuksen, löytyy helposti kyseenalaistettavia ja helposti väärinymmärrettäviä lausumia. Puhuttaessa jonkin teorian sopivuudesta yhteiskunnan analyysiin tulisi sen perusteita kuitenkin tarkastella vakavammalla tavalla. Kivivuori ja Pietikäinen avaavat uuden erän varjonyrkkeilyä muistuttavassa ottelussa, jossa vastustajaksi valitut suuntaukset varustetaan mitä uskomattomimmilla väitteillä, jotka sitten tavalla tai toisella kiistetään. Tällaiseen olemme valitettavasti joutuneet tottumaan, ikävää vain, että tähän juupas-eipäs-tasoiseen, täysin hedelmättömään kiistelyyn tuli tällä kertaa (ilmeisesti opiskeluun tarkoitettulla ajalla) vedetyksi mukaan 665 yliopisto-opiskelijaa.

Lähde

Peter L. Berger & Thomas Luckmann (1967): *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin

Kirjoittaja on sosiologian professori Åbo Akademiassa.